

(Martorii grecii)¹

Noi, cei după rînduiala înaltei închinăciuni desăvîrșiți întîi-stătători ai tipografiei celei din Patriarhia Țarigrádului, facem arătat că această carte scrisă cu mîna, cuprinzătoare în scurt, scrisă fiind din próroceștii Psalmi ai lui Davíd, ș.cl., s-a arătat nouă de prea înțeleptul boier doctor Vasilie și epistat tipografiei; și încît nu cuprinde ceva împotrivic către Sfînta noastră Biserică și locuinței obștești, s-a găsit cu cale spre darea și slobozirea vînzării prin prăvălii, pece-luită fiind (adică întărită cu pecetea Patriarhiei) spre arăta-re și adevărire.

1799, Septemvrie, 13.

Neófit, cu mila lui Dumnezeu Arhiepiscopul
Țarigrádului, Roma cea nouă, și a toată lumea Patriarh.

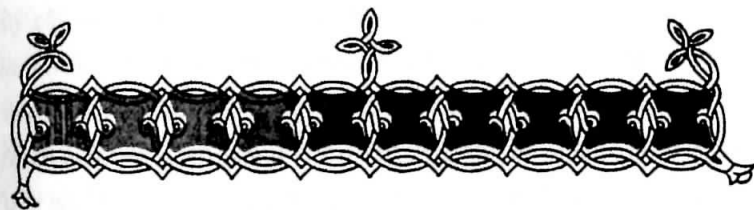
Alexándru Suțu mare tîlcuitor.

Samuíl al Efésului.

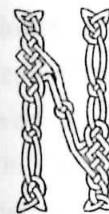
Ioakím al Kizíkului.

Alexándru Pánu Hangerli.

Ioann Karagéa marele postelnic.

ÎNAINTE-CUVÎNTARE CĂTRE CITITORI

Nu este altă faptă mai bună, nici mai înaltă, nici mai de nevoie decît sfințita rugăciune. Nu este alta mai înaltă decît aceasta. Căci toate celelalte fapte bune: postul, zic, privegherea, culcarea pe pămînt, strădania, fecioria, milostenia și tot ce-lăalt neam de aur și ceata cea potrivită și șiragul cel cu cerească împletire a faptelor bune celor cu chip dumnezeiesc, măcar că sînt urmări ale lui Dumnezeu, măcar că sînt averi nelipsite și podoabă fără de moarte a sufletelor, cu toate acestea, ele nu unesc pe om cu Dumnezeu. Nu. Ci numai fac pe om îndemînos spre a se uni. Însă sfințita rugăciune, ea singură unește, ea singură împreunează pe om cu Dumnezeu, și altminteri – pe Dumnezeu cu omul –, și le săvîrșește pe amîndouă întru un duh; fiindcă este o unire fără de mijlocire, și o legătură strînsă a Ziditorului cu zi-

¹ Titlu adăugat de traducătorul ediției românești de la 1827 (n. ed.).

dirile cele cuvântătoare. Așa înalt grăiește marele acela și mult iscusitul lucrător și învățător al sfințitei rugăciuni, luminătorul, zic, al Thessalonicului și al toatei Bisericii lui Hristos, Grigorie (*Pentru rugăciune, Cap. 1*): „Împărtășirea cea prin fapte bune, pentru asemănare, spre primirea lui Dumnezeu, are fire a-l face îndemînos pe cel sîrguitor, însă nu și a-l uni. Iară puterea rugăciunii, pe ea sfințit o lucrează, și desăvîrșită face pe întinderea și unirea omului către Dumnezeu, legătură fiind a zidirilor celor cuvântătoare către Ziditorul.”

Însă din unirea aceasta a omului cu Dumnezeu, pe care o pricinuieste sfințita rugăciune, ce fel de daruri înalte, iară mai vîrtos, ce fel de izvor de daruri nu se varsă în omul cel unit cu Dumnezeu? Dintru aceasta se naște osebirea adevărului de minciună, străbaterea tainelor celor ascunse ale firii, mai-nainte-vederea și mai-nainte-cunoștința celor ce vor să fie, Dumnezeiasca strălucire, luminarea ceea ce se cheamă enipostatică în inimă, dorul cel înspăimîntător și uimitor al tuturor puterilor sufletului către Dumnezeu, răpirea către Domnul, descoperirea Tainelor lui Dumnezeu celor negrăite. Într-un cuvînt: „Din unirea aceasta se naște îndumnezeirea omului cea mult vestită și care de toți se caută și se dorește; dar de rari și foarte de rari și abia din neam în neam, după Sfîntul Isaác, se dobîndește” (*Cuv. 32*), lucrul cel cu anevoie de însemnat, și cu anevoie de grăit și cu anevoie de crezut, după Marele Grigorie al Thessalonicului, „care este sfîrșitul cel mai de pe urmă, și acela pentru care și

cel prea-întîi și prea-înalt scop al lui Dumnezeu [s-a făcut], pentru care și mai-nainte-cunoștința și mai-nainte-hotărîrea cea mai-nainte de veci și facerea zidirii în vreme și darea Legii, a celei firești și a celei scrise, și darul proorociei, și iconomia cea în trup a Cuvîntului lui Dumnezeu, și venirea Sfîntului Duh, de la începutul veacului pînă la sfîrșit s-au făcut” (*Cuv. la Petru de la Athon*).

Nu este altă faptă bună mai de nevoie decît Dumnezeiasca rugăciune:

1. Căci cîtă nevoie și trebuință are omul de ajutorul lui Dumnezeu, asemenea atîta nevoie are și de sfințita rugăciune cea pricinuitoare de ajutorul lui Dumnezeu. Pentru aceea, dacă fără de ajutorul lui Dumnezeu nu poate omul a face vreun bine – «Fără de Mine nu puteți face nimic» (*Ioann 15:5*) –, apoi și fără de sfințita rugăciune, prin care se dăruiește ajutorul lui Dumnezeu, nu poate omul a face binele. Pentru aceasta, trebuință este a se ruga cineva, și prin rugăciune a cere Dumnezeiescul ajutor, și cînd are a socoti vreo înțelegere trebuincioasă și bună, și cînd are a grăi vreun cuvînt de suflet folositor, și cînd are a face vreun lucru plăcut lui Dumnezeu. Și în scurt a zice, trebuință de rugăciune are omul și cînd începe, și cînd ajunge la mijloc, și cînd sfîrșește fiecă slujbă a sa, fiecă lucru al său și fiecă apucare a sa, precum a zis Cuvîntătorul de Dumnezeu Grigorie (*Cuv. răsputzător*): „Rînduială prea bună este celui ce începe tot cuvîntul și lucrul, și de la Dumnezeu a se începe, și la Dumnezeu a înceta”. Căci cînd rugăciunea va povățui

înainte la fiece lucru, toate lucrurile urmează cu lesnire, toate drepte, toate folositoare. Așa o adeverește aceasta Dumnezeiescul Gură de Aur: „Ori de feciorie de este cineva îndrăgitor, ori întreaga înțelepciune cea întru însoțire a o cinsti sîrguindu-se, ori a-și stăpîni mînia și cu blîndețe împreună a trăi, ori de zavistie a fi curat, ori altceva din cele cuviincioase a face, rugăciunea mergînd înainte și netezind acest fel de cale a vieții, lesnicios și îndemînos va avea drumul bunei credințe.”

2. Atîta trebuință are omul de singură sfințita rugăciune, cîtă trebuință are de toate celelalte împreună fapte bune. Căci cu neputință este nu numai a isprăvi cineva, ci nici cu totul a începe vreo altă faptă bună, fără de a cădea întîi la Dumnezeu prin rugăciune și a cere ajutor de la El, Dătătorul și Dăruitorul tuturor faptelor bune. Precum și aceasta o adeverește trestia cea cu gura de aur, așa scriind: „Deci că de-săvîrșit cu neputință este fără de rugăciune a trăi cu faptă bună, și cu aceasta a-și trece viața, mi se pare că tuturor este arătat. Căci cum s-ar fi nevoit cineva spre fapta bună, neapropiindu-se și căzînd adeseori la Dătătorul și Dăruitorul acesteia?” Și în scurt a zice, cîtă nevoie au sadurile de apă ca să aducă roadă, atîta nevoie are și omul de Dumnezeiasca rugăciune, ca să facă vreun rod al bunei credințe și al faptei bune, după același sfînt de aur, care zice: „Avem trebuință toți oamenii de rugăciune, nu mai puțin decît pomii de apă. Că nici aceia nu pot a scoate rodurile, nebînd prin rădăcini,

nici noi nu vom putea a odrăslî rodurile cele de mult preț ale bunei credințe, de nu ne vom adăpa cu rugăciunile.”²

Și 3. Sfințita rugăciune este după cuviință prea de nevoie la mai toată răsufierea omului. Căci fiindcă este mintea omenească de-a pururea mișcată, ca o fără de trup, pentru aceasta în fiece faptă, și la mai fiece răsufiere, pot a-i veni ei năpădiri de gînduri rele, și cu acestea a-i da război și a o răni diavolul, vrăjmașul neamului omenesc. Pentru care mare nevoie are omul la mai toată răsufierea a ținea arma dumnezeieștii rugăciuni, ca să lupte cu dînsa pe războinicul și să-i risipească năvălirile și împotrivirile lui, temîndu-se, nu cumva aflîndu-l pe el vrăjmașul fără de armă, să-l rănească cu învoirile și unirile gîndurilor, și să-l omoare.

Pentru aceasta, Dumnezeiescul Apostol poruncește cuprinzător tuturor Creștinilor, sfinților Monahi și mirenilor, să se roage totdeauna și neconținut: „Neîncetat vă rugați” (*1 Thess. 5:17*). Iară Cuvîntătorul de Dumnezeu Grigorie zice (în *Vorovire asupra Evnomianilor*): „Se cade a pomeni pe Dumnezeu mai vîrtos decît a răsufia. Și de este cu puțință aceasta a o zice: nici altceva decît aceasta nu se cuvine a o lucra. Și eu sînt din cei ce laudă Legea, care a cugeta ziua și noaptea poruncește, și seara și dimineața

² Pentru aceasta bine a zis și Sfîntul Marco Pustnicul, că rugăciunea este maică a tuturor celorlalte fapte bune, fiindcă le naște pe ele. „Și rugăciunea faptă bună se zice, măcar deși maică a lor este. Că le naște pe ele prin împreunarea cea întru Hristos.” (Cap. 35, *Pentru cei ce li se pare că se îndreptează din lucruri*.)

și amiază-zî a povesti și a binecuvînta pe Domnul în toată vremea. De se cade și cea a lui Moisi a o zice: culcîndu-se, sculîndu-se, călătorind, orice altceva lucrînd, și cu pomenirea a se închipui spre curățenie”. A zis încă și Marele Vasilie: „Rugăciune bună este aceea ce pricinuieste luminată înțelegere a lui Dumnezeu în suflet; și aceasta este sălășluire a lui Dumnezeu: a avea prin pomenire întemeiat pe Dumnezeu întru sine. Așa ne facem Biserică a lui Dumnezeu, cînd nu cu griji pămîntești se taie necurmarea pomenirii, nici cu neașteptate patimi se tulbură mințea, ci de toate scăpînd iubitorul de Dumnezeu, la Dumnezeu se duce” (*Epist. 1*). Iară Sfântul Isaác zice: „Fără de neîncetată rugăciune nu te poți apropia la Dumnezeu.” (*Cuv. 13*) Dar că au datorie nu numai monahii, ci și toți mirenii cei ce se află în lume a se ruga totdeauna, și Îngerul lui Dumnezeu a adevărit, cînd a venit din cer și a arătat aceasta Cuviosului aceluia Iov, care pentru aceasta împotriva-grăia și se îndoia, precum în viața Marelui Grigorie al Thessalonîcului se vede. Adeverește încă și Dumnezeiescul Gură de Aur, poruncind tuturor meșterilor celor lumești, în loc de cîntece cu jale și de cuvîntări deșarte și de bîrfiri, să se roage acolo unde slujesc, uneori adică gînditor și cu tăcere, iară alteori și prin gură cîntînd cîntări dumnezeiești și laude duhovnicești. Că acestea limba cea frumoasă și cîntătoare și bine vorbitoare în zicere le spune: „Meșter de lucrul mîinilor ești? Șezînd cîntă. Dar nu voiești cu gura să cînti? Cu mințea aceasta o fă. Mare împreună-vorbitor este psalmul. Ni-

mic greu de aicea nu vei pătimi, ci ca într-o monastire vei putea să șezi. Că nu îndemînarea locurilor, ci păzirea cea cu de-adinsul a năravurilor celor bune ne dau nouă liniștea.” (*Cuv. Andrianzilor 21*) Și aiurea, același poruncește, zicînd: „Pentru care se cade și din pat sculîndu-ne a ajunge de-a pururea Soarele cu slujba lui Dumnezeu, și de masă apucîndu-ne, și a dormi vrînd; iară mai vîrtos și în fiecare ceas, o rugăciune lui Dumnezeu aducînd, drum întocmai cu ziua alergînd.” (*Cuvînt pentru Rugăciune*)

Deci fiindcă Dumnezeiasca și sfințita rugăciune este atîta de nevoie omului, și pricinuitoare de atîtea și acest fel de bunătăți și daruri, pentru aceasta și prea-sfințitul și prea-înțeleptul a toată lumea patriarh kiriu Neófit, cel ce acum în cîrmele corăbiei celei a toată lumea a Bisericii celei Mari a lui Hristos șade, și cu ascuțimea minții și cu blîndețea năravului și cu mai-nainte-vederea Proniei și cu cealaltă toată multă iscusință și știință ce s-a adunat din vreme, prea bine și fără de primejdie aceasta o îndreptează și ocîrmuiește (și acestea, în niște vremi de acest fel, multă greutate au; întru care toată, cum am zice, marea cea a toată lumea a oamenilor se tulbură, și se suie valurile pînă la ceruri și se pogoară pînă în adîncuri, că au cuprins toată lumea Evroklídon³, și Tifón⁴, și anastrovolismós⁵, care din tot veacul se pomenesc, cel prea mare împreună și prea sil-

³ Vînt furtunos ce bate dinspre nord-est (*v. Fapte 27:14*). (n. ed.)

⁴ Uraganul. (n. ed.)

⁵ Nescurtarea stelelor (întunecarea cerului) (n. ed.).

nic.), odrasla cea strălucită a Smírnei, a cetății celei strălucite, cel întru cele alese prea-viteaz, întru cele fără de voie prea-cu-bun-suflet, întru cele de prim-prejurul oame- nilor prea-blînd, și întru cele trei împreună prea-bărbat, cel împrejurul dulceților împodobit, cel împrejurul banilor slo- bod, și împrejurul slavei măsuratec.

Acesta, zic, acesta, cel după poetul, Iros mult-iubit și lu- mină întocmai cu Dumnezeu, Pisínor și blînd cugetător și știutor al celor înțelepte⁶, cînd petrecerile își făcea în Muntele cel cu nume sfînt al Athónului, și la citirea sfințitelor cărți se îndeletnicea, aflînd aceste rugă și rugăciuni⁷ în feluri de cărți împrăștiate⁸ și de acestea minunîndu-se pentru înălța-

⁶ Gr: Ουτος, λεγω, ουτος ο κατα τον Ποιητην πολυηρατος Ηρωσ, και ισοθεος Φωσ· ο πεισινωρ, και αγανοφρων, και πεπνυμονα μηδεα ειδωσ. Frază dificilă, care a pus probleme traducătorului. Poetul de care este vorba aici este Homer. Autorul Cuvîntului, probabil Sf. Nicodim Aghioritul, îl asemuiește pe Patriarhul Constantinopolei cu un Eros homeric, aplicîndu-i epitete din poemele homerice (πολυήρατον, cf. *Odisseea* 15, 126 și 366; 23, 354; αγανόφρων, *Iliada* 20, 467). Ultima parte este o parafrază la un vers din *Odisseea* (2, 38): κηρυξ Πεισίνωρ, πεπνυμένα μηδεα ειδώς - „Crai- nicul lor Peisenor, cumpătat și cu ageră minte” (cf. Homer, *Odyseia*, trad. de Dan Slușanschi, Ed. Paideia, București, 1997, p. 18).

⁷ Măcar că după Dumnezeiescul Grigórie Níssis *evhi* (adică rugă) se deosebește de *prosevhi* (adică rugăciune de cerere). Căci *evhi* este fă- găduință a oarecăruia din cei ce cu bună credință se afierosesc, iară *pro- sevhi* este cerere de bunătați aducîndu-se lui Dumnezeu cu rugămintea (*Vo- roava a 2-a la Tatăl nostru*). Cu toate acestea la mulți alți Părinți, întoc- mai și în loc de una se iau amîndouă.

⁸ Cărțile dintru care s-au adunat acestea erau: a Sfîntului Macárie al Korínthului, a Prea-cuviosului kir papa Dionísie Kallipólítul din Schitul Sfintei Anna, a Prea-cuviosului sfîntului skevofilax al sfîntului lăcaș al Kutlumușului, kir Dionísie, și a Prea-cuviosului bătrîn Davíd

rea slavosloviei, pentru buna cunoștință a mulțumirii, pen- tru umilința mărturisirii și pentru potrivirea cererii, și în scurt, pentru folosul cel mult și folosul mare și folosul sufle- tesc ce izvorăște cu îndestulare dintru dînsele, el le-a între- buințat întîi pe ele la citire, și rodul folosului cel dintr-însele din destul l-a secerat; apoi așa mie, celui mai mic decît toți, mi-a lăsat slujba alegerii lor (și să zicem și a adunării) și a îndreptării.

Citind însă și rugăciunile privitoare⁹ ale Fericitului și Prea-înțeleptului și Prea-teologului Augustín¹⁰, și cu săgeata

de la Sfîntul Artemie; iară cea care a lucrat totul adunării acesteia era Evhológhionul lui kir Dionísie Kallipólítu.

⁹ Gr. θεωρητικαίς ευχαίς, rugăciuni ale Dumnezeieștii vederi, ru- găciuni contemplative. (n. ed.)

¹⁰ Dumnezeiescul și sfîntul Augustín, care și Avrîlie se numește, în Taghéstia Numidiei din Karthaghén născut fiind, în anul 380, pe vremea Marelui Theodósie, trăind și pînă la vremile lui Arcádie și Onórie, fiilor lui, de 86 de ani bătrîn fiind, și sîrguindu-se la învățăturile cele ellinești, însă mai cu osîrdie sîrguindu-se la cele latinești, prea iscusit s-a făcut în filosofie și mai ales în ritorică și în meșteșugul vorbirii, încît oamenii vremii de atunci de obște purtau prin gură rugăciunea aceasta: „Izbăvește-ne pe noi, Dumnezeule, de vorbirea lui Augustín”, precum mărturisește Ghennádie Sholásticul în cuvintele cele pentru purcederea Sfîntului Duh. Iară cînd a fost tînăr, nu numai de focul truștelor patimi s-a ars, născînd un fiu din țiitoare ce se numește Adeódaton, pre- cum mărturisește Melétie (tomul 2 al *Bisericeștii Istoriei.*), ci și maniheu a fost nouă ani. Iară ducîndu-se în Róma și în Mediólán ca să învețe acolo ritorica, și cunoscîndu-se cu Dumnezeiescul Amvrósie, prin învă- țătura aceluia s-a slobozit de rătăcire și s-a botezat de Amvrósie, și el, și fiul lui. Și pocăindu-se pentru cele lucrate de dînsul mai-nainte, cu atîta bogăție a luat de la Dumnezeu darul umilinței, încît mai lesne era a opri cineva apele izvoarelor, decît a opri lacrămile aceluia care de-a pururea curgeau, pentru care și de dumnezeiasca strălucire și lumină de

cea dulce a dragostei și a dorului celui Dumnezeuiesc dintru ele săgetându-și sufletul, a poruncit a se prescrie cu adevărat și acestea, și a se îndrepta¹¹. Osteneală de nevoie pentru rugăciune s-a arătat încă și adunarea în scurt din Psalmii Prorocului Davíd a Prea-sfințitului și Prea-înțeleptului kír Ghennádie Scolasticul, Patriarhul Țarigrádului. Pentru care s-a și adunat, povățuind mai-nainte de toate aceste rugăciuni ca o mai veche rugăciune, Psáltirea, și potrivită este și aceasta întru stările bine credincioșilor către Dumnezeu, și [știm] că prorocie cuprinde pentru Dumnezeuiască economie. Și pe lângă toate acestea, la început s-a judecat cu cuvânt a se adăuga oarecare cuvânt pentru pocăință foarte folositor și de suflet prea folositor. Fiindcă citindu-se întâi cuvântul acesta, arată încă mai virtos de câtă nevoie este de această dumnezeiască și sfințită rugăciune pentru sufletasca mîntuire a celor bine credincioși. Iară la sfîrșit alt cuvânt oarecare de laudă pentru arhierie, arătînd câtă este înălțimea arhieriei acesteia și că pentru aceasta mai ales se cuvîne a se cinsti Arhieriei cei buni și a li se da cucernicie cu covîrșire de către toți cei bine credincioși, ca unor uce-

trei ori fericitul s-a învrednicit, și darul teologiei de atunci din destul de la Dumnezeu l-a luat. Și episcop al Ippóniei celei din Carthaghén hitronisit fiind, a adunat soborul din Carthaghén. Și în scurt a zice, mare și teolog prea-vestit al Bisericii lui Hristos s-a arătat, prea multe scri-sori lăsînd întru dînsa. [...]

¹¹ În prezenta ediție am lăsat de o parte meditațiile lui Augustin, pe de o parte pentru calitatea traducerii, tributare mijlocirii unei limbi eline de-părtate de sintaxa și retorica patristică, iar pe de altă parte pentru cîteva abateri dogmatice ce se găsesc în ele. (n.ed.)

nici ai Apostolilor lui Hristos. Și apoi acestea toate s-a sîr-guit a le da cu acest fel de rînduială întru această carte cu mari cheltuieli la lumina tiparului, nu numai ca un iubitor de neam și iubitor de frați, spre de obște folos al fraților lui celor de un neam, ci cu mult mai virtos ca un păstor adevărat și iubitor de oi, spre pășune purtătoare de flori a turmei sale și a toată plinirea cea de sub dînsul a toată lu-mea și cu numele lui Hristos numită.

Și Prorocul Ammós, păstor fiind, dărîma duzi, ori ro-durile dudului tăindu-le și mîncîndu-le, după Dumnezeuies-cul Kiríll al Alexandriei, ori numai frunzele acestuia cură-țindu-le și aruncîndu-le pe ele ca să-și hrănească turma sa, precum însuși acela întru Domnul laudîndu-se către Amasia zicea: «Nu eram eu proroc, nici fiu de proroc, fără numai păstor eram, dărîmînd duzi, și m-a luat pe mine Domnul de la oi» (*Ammós 7:14-15*).

Iară prea-sfințitul acesta stăpîn, păstor așezat fiind, dar mai virtos întîi păstor și decît ceilalți păstori mai mare peste oile lui Hristos cele cuvîntătoare, nu numai duzi a dărîmat pînă acum spre hrana turmei sale – iară duzi s-ar fi înțeleș sfințitele cărți care pînă acum cu hotărîrea și cheltuiala prea-sfinției sale s-au dat în tipar – ci urmînd Acelui ceresc și bun Păstor, lui Iisus Hristos, Care nu în oarecare locuri pustii și purtătoare de mărăcini Își poartă oile Sale – încît să secere pășunea cea ierboasă, după cum zice Grigorie luminătorul Nissenilor –, ci hrană le dă aromatele cele din grădini, și în loc de iarbă le dă crinii, pentru care mireasa cea ce cîntă,

știința Lui cea păstorească lăudînd-o, zicea: «Frățiorul meu s-a pogorît în grădina sa, la năstrapele mirosului, să pască în grădini, și să culeagă crini» (*Cîntarea Cîntărilor 6:1*).

Pe Acesta, zic, Cel întîi Păstor adevărat urmîndu-L, uce-nicul și următorul Acestuia, pogorîndu-se prin citire în grădina sfințitelor cărți, nu numai verdeață și pășune ier-boasă a faptelor bune celor mai de jos a tuns, ci și pe în-seși florile și crinii sfințitei și de Dumnezeu făcătoarei și decît toate mai înaltei fapte bune, zic adică a rugăciunii, dintr-însele le-a adunat, frumoase cu vederea și prea-bine mirositoare cu mirosirea, și cu pipăirea primite. Și cu ace-
tea veselește, înmiresmează și hrănește turma lui cea cuvîntătoare, ca altminteri și el să se hrănească de turma sa și să aibă oi spre îmbrăcăminte. Că a auzit pe Paremiastul zicînd: «Grijește-te de verdețile cele din cîmp și vei tunde buruiana, și adună iarbă de munte, ca să ai oi de îmbrăcăminte. Cin-stește cîmpul ca să fie ție miei» (*Pilde 27:25-26*). Și acesto-
ra asemenea a tîlcuit pe cea zisă și Dumnezeiescul Grigorie Nîssis, tîlcuitorul cel prea-înalt al *Cîntării*, zicînd: „Crinii adică semn se fac al strălucirii și curățeniei minții. Iară bu-na mireasmă a aromatelor – a se afla cu înstrăinare de toa-tă putoarea cea rea a păcatelor. Deci întru unele ca acestea, zice, să petreacă povățuitorul turmelor celor cuvîntătoare. În grădini adică păscînd, iară crinii spre hrana oilor tunzîn-du-i și adunîndu-i. Aceștia sînt, după cuvîntul meu, crinii cu care se hrănește turma de păstorul și învățătorul cel bun“ (*Voroava 15 la Cîntarea Cîntărilor*).

Primiți, drept aceea, cu dragoste și îmbrățișați și luați la sine-vă, toți frații întru Hristos, turma lui Hristos cea a toată lumea, teologicele și rugătoarele și prea-umilincioasele aceste rugi și rugăciuni, hrana aceasta purtătoare de flori și purtătoare de crini ce o aduce dragostei voastre păstorul nostru cel a toată lumea și stăpînul și purtătorul de grijă de mîntuirea tuturor, și întru dînsule vă desfățați și vă bucurați și vă pașteți de ajuns, ca în niște cîmpi făcători de flori, ca în niște livezi înverzite, ca în niște grădini pline de rouă, ca la niște pășuni de suflete hrănitoare și ierburi dătătoare de viață. Căci în sfințitele aceste rugăciuni, prea cu îndestulare și precum se cuvine veți afla acele patru părți sau însușiri pe care le cuprinde fiecă rugăciune desăvîrșită. Adică întîi, slavoslovie. A 2-a, mulțumirea. A 3-a, mărturisirea. Și a 4-a, cererea. Din care, pe cele două le mărturisește Marele Vasilie, zicînd: „Iară ale rugăciunii, iubite, două chipuri sînt: unul adică, al slavosloviei cu smerită cugetare, iară al doilea, cel al cererii cu micșorare. Deci rugîndu-te, nu veni îndată spre cerere; iară de nu, prihănești voirea ta, ca și cum ești silit de trebuință să te rogi lui Dumnezeu“ (*Cap. 1 al așezămintelor postnicești*); iară pe celelalte do-
uă le mărturisește Dumnezeiescul Ioann al Scării. Că zice: „Mai-nainte de toate întru hîrtia rugăciunii noastre mul-
țumire adevărată să așezăm. Iară întru al doilea stih, mărturisiră și zdrobire a sufletului întru simțire. Apoi așa cere-rea noastră să o facem arătată Împăratului a toate. Că prea bun este chipul cel mai-nainte zis al rugăciunii, după cum

oarecărui din frați de Îngerul Domnului i s-a arătat.” (*Cuv. 28, pentru rugăciune*)

Pentru aceea prin slavoslovie veți slavoslovi pe Tatăl cel fără de început, pe Fiul cel împreună fără de început și pe Duhul cel Prea-sfânt și împreună veșnic, pe Treimea cea mai presus de ființă și nedespărțită, pe Unul Dumnezeuul nostru și pe cea Prea-curată și Prea-fără-de-prihană Maica Dumnezeului nostru. Iară prin mulțumire veți mulțumi lui Dumnezeu pentru facerile de bine și darurile ce v-a făcut vouă, cele arătate și nearătate, cele sufletești și trupești, cele trecute, cele de față, și cele ce vor să fie. Prin mărturisire, veți mărturisi lui Dumnezeu cu zdrobire de inimă și umilință toate păcatele ce ați făcut, cu lucrul și cu gândurile. Și prin cerere, veți cere de la Dumnezeu să vă miluiască pe voi și să vă ierte păcatele voastre, ca să vă păzească pe voi de tot vrăjmașul văzut și nevăzut și să vă dăruiască vouă bună-tățile cele lumești și mai presus de lume.

[...]

Dar fiindcă zdrobirea inimii și umilința și lacrimile sînt aripile sfințitei rugăciuni prin care aceasta se suie la Ceruri și intră în urechile Domnului Savvaóth – că a zis Dumnezeiescul Ieroním că rugăciunea numai îmblînzește pe Dumnezeu, iară lacrima Îl silește pe El să miluiască pe cel ce se roagă – pentru aceasta, în chip de atîrnare înainte, însemnăm aicea cititorilor sfințitelor acestora rugăciuni că zdrobirea aceasta a inimii, umilința și lacrimile cele întru rugăciune se cîștigă întîi din frica firii de față a lui

Dumnezeu, care se naște cînd socotește omul că Dumnezeu este de față și îl vede pe el și îl aude, și că el cînd se roagă este o tină, un vierme netrebnic și o nimica alăturîndu-se cu Dumnezeu, iară Dumnezeu, înaintea Cărui se roagă, este un Ziditor A-tot-puternic și Stăpîn al tuturor, Unul din fire nemărginit, întru tot neamul prea-desăvîrșit, și un mai presus de ființă și necuprins singur-stăpînitor. Pentru aceasta și Marele Vasilie, întrebat fiind cum poate cineva să isprăvească a-i rămînea mintea lui nerăspîndită întru rugăciune, a răspuns: „Deplin adevărit fiind că înaintea ochilor este Dumnezeu. Că dacă cineva văzînd vreun stăpînitor sau înainte-stătător și vorbind cu dînsul, neîmprăștiată își are căutătura, cu cît mai vîrtos cel ce se roagă lui Dumnezeu neîmprăștiată își va avea mintea de la Cel ce cearcă inimile și rărunchii? Plinind cea scrisă: «Ridicînd cuvioasele mîini fără de mînie, și fără de îndoiri». Și iarăși: «Iară se cade a se ruga nu cu lenevire, nu cu minte răspîndită aici și acolo». Că unul ca acesta nu numai nu va lua cererea, ci și mai mult întărită pe Stăpînul. Că dacă înaintea unui stăpînitor cineva stînd și vorovind, cu multă frică stă, neîmprăștiată avîndu-și căutătura, și cea din afară, și cea din lăuntru a sufletului, nu cumva se va primejdui, cu cît mai vîrtos înaintea lui Dumnezeu se cade a sta cu frică și cu cutremur, toată mintea întinsă avînd-o către numai El, și nicăieri aiurea” (*Cap. 1 la așezămintele postnicești*).

Al doilea, se naște zdrobirea și umilința întru rugăciune din smerita cugetare și din socoteală, că el, ce se roa-

gă înaintea unui Dumnezeu ca Acesta cu nemărginire puternic, nu este numai firește un vierme putred, ci este, lîngă acestea, și cu voirea un călcător de Dumnezeieștile Lui porunci, un vrăjmaș al lui Dumnezeu și un mai păcătos decît toți, care nu este vrednic nici a-și deschide gura și a se ruga înaintea lui Dumnezeu. Pentru aceasta, despre o parte Marele Vasilie a zis: „Cînd vei slavoslovi din Scripturi, cît poți, și vei înălța laudă către Dumnezeu, atunci începe cu smerită cugetare, și zi: *Eu, Doamne, nu sînt vrednic înaintea Ta a grăi, pentru că foarte păcătos sînt. Măcar deși nu știi ceva rău întru sine-ți, așa se cade să zici tu. Că nimenea nu este fără de păcat, fără numai Dumnezeu. Că multe greșind, cele mai multe nici nu le știm.*” (*Cap. 1 la așezămintele postnicești.*) Iară despre cealaltă parte, Ioann al Scării: „Nu te bizui (întru rugăciune), măcar de și curățire ai avea, ci cu multă smerită cugetare mai vîrtos apropie-te, și mai multă cutezare vei avea. Măcar toată scara faptelor bune de ai suit-o, pentru lăsarea păcatelor roagă-te, auzind pe Pavel pentru păcătoși strigînd: «dintru care cel dintîi sînt eu»” (*Cuv. 28 pentru rugăciune*). Căci dacă altul se va ruga fără de socoteala aceasta, că este păcătos, neprimită se face rugăciunea lui de Dumnezeu, după Sfintul Isaác, ce zice: „S-a scris de oarecare din sfinți că cel ce nu se socotește pe sineși păcătos, rugăciunea lui nu este bine primită la Domnul” (*Epistola 4*). Și arătată este aceasta din pilda vameșului și a fariseului, unde vameșul, păcătos pe sineși socotindu-se, s-a îndreptat, iară fariseul, drept avîndu-se pe sineși, s-a osîndit.

Al treilea, umilița întru rugăciune și lacrimile se nasc cînd omul se roagă cu pricepere și nu zice unele cu gura și altele cugetă cu mintea, ci mintea lui ia aminte toată cu totul la cele ce se grăiesc, și înțelege și gustă felurimea lor, precum și gustul simte și se învoiește cu felurimea bucatelor. Pentru aceea Marele Vasilie, tîlcuind cuvîntul acela, «Cîntați cu pricepere», zice: „Dacă cineva își va uni sufletul cu puterea fiecărui grai, precum își învoiește gustul cu felurimea fiecăroro bucate, unul ca acesta a împlinit porunca ce zice: «Cîntați cu pricepere.»” Iară Ioann al Scării poruncește: „Luptă-te a înălța, iară mai vîrtos în graiurile rugăciunii mintea ta a o încuia, chiar dacă obosind, pentru pruncie, din graiuri va cădea, iarăși pe dînsa în lăuntru o bagă. Că chiar osebire a minții este nestatornicia, iară a lui Dumnezeu – a le putea pe toate”.

Al patrulea, umilița și lacrimile se nasc întru rugăciune dacă acela ce se roagă nu socotește că cuvintele acelea ale rugăciunii le-a zis altul, sau că s-au scris pentru alt om, ci că s-au scris pentru dînsul, și el însuși este cel ce le zice, și că el este acela ce a făcut toate acele păcate ce se aduc în cuvintele rugăciunii. Așa o adeverește pe aceasta Dumnezeiescul Marco Postnicul: „Cel smerit cugetător și care are lucru duhovnicesc, citind Dumnezeieștile Scripturi, toate la sineși le va înțelege, și nu la altul” (*Cap. 6 pentru legea duhovnicească*). Cel ce însă a luat dar de a se umili și a vărsa lacrimi necurmăte și nesilite întru rugăciunea lui, să ia aminte bine a nu se mîndri, ca să nu se lipsească de un dar ca acesta și să rămîna ca mai-nainte uscat și neumed și orb, după același Sfînt